

N.º 31 OCTUBRE - NOVEMBRE - DESEMBRE 2000

**CENTRE
EXCURSIONISTA
DE
CASTELLÓ**

Riu Guadalaviar "Salto de Pero Gil"

Foto: Rosa Garcia

— **Portada:** Riu Tajo al pas per Conca.

— **Foto:** Rosa Garcia.

— *Les opinions dels autors no han de coincidir necessàriament amb les del Consell de Redacció.*

- **SEU DEL C.E.C.**— Isabel Ferrer, 60 - Tel. i Fax 964 23 44 90 - CASTELLÓ.
- **HORARI.**— Dimecres i divendres, de 20 a 21'30 hores.
- **FORMA D'INSCRIPCIÓ A LES ACTIVITATS.**— Adreçar-se al C.E.C. una setmana abans de l'activitat com a mínim. No cal ser soci per participar-hi.
- **FORMA D'ASSOCIAR-SE:** — Complimentar la fitxa i l'ordre de domiciliació bancària que se us lliurarà al C.E.C.
— Portar dues fotografies tamany carnet. — Abonar la quota d'inscripció.

L'ESTEL - N.º 31 - 2000

EDITA: C. E. C. Centre Excursionista de Castelló.

ADREÇA: C/ Isabel Ferrer, 60 - Tel. 964 23 44 90 - Castelló.

DIPÒSIT LEGAL: CS-77-1993.

EQUIP DE REDACCIÓ: Enric Forcada, Dolors Usó, Anna Bueso, Joan Carles Figàs, Toni Calduch.

COORDINACIÓ: Rosa Garcia.

IMPRESSIÓ I MAQUETACIÓ: Impremta La Gavina.

— *Aquesta revista està confeccionada amb paper reciclat 100 x 100.*

ÍNDEX

	<u>Pàgines</u>
- Editorial	1
- Un dia de Marxa: Assagadors de Vilafranca	2
- Avui Parla: "Netejar" el bosc	5
- Reculls de Premsa: Castelló i el Medi Ambient	7
- Notes practiques per la marxa	10
- Activitats Previstes	12
- Programa d'activitats: 4. ^{rt} trimestre 2000	13
- Material d'Arxiu: Fotos de la pujada de la Mare de Deu del Lledó al Penyagolosa i el pergami que es va posar al peu de la imatge	16
- Passatemp i calaix de sastre (Racó del Foc, etc...) ..	19
- Racó Literari	20

EDITORIAL

EL TURISTA D'EXCURSIÓ

per M.ª Dolors Usó

"Excursió" significa sortida fora del lloc habitual de residència. Per nosaltres, membres del C.E.C., aquesta paraula té unes connotacions de trobada amb la natura, amb persones que coneixen o duen a terme oficis i formes de vida que a nosaltres ens són desconeguts, o que només hem sentit anomenar, amb construccions i eines que només troben sentit en uns medis molt determinats. D'altra banda, "excursió", per nosaltres, té un sentit de respecte envers tot allò que ens envolta al lloc on anem. A més a més, però, pense que aquesta paraula que tantes vegades pronunciem al llarg de l'any ha de voler dir també adaptabilitat per part dels qui la practiquem: adaptabilitat al clima (un dels cops que més fred he passat va ésser el 1 d'agost de fa tres anys), a la gent que ens trobem (de vegades no parlen gaire), a l'imprevist (de vegades ens perdem...), al sofriment (qui no ha caigut mai?, qui no s'ha fet una bombolla al peu?), a les condicions del lloc on anem (no podem trobar un hotel de cinc estels a Castell de Cabres, i el menú del bar de Castellfort segurament que no serà molt variat; fins i tot potser que algun dia ens hagem de rentar als safarejos... i també que no ens puguem rentar). Mirant-ho pel costat positiu, tot això ens ensenya a viure: a ser més tolerants amb nosaltres mateixos, a apreciar un bon cop de mà i a assumir que no tot es pot programar en aquesta vida. Mirant-ho pel costat negatiu, la pràctica de l'excursionisme pot ser un desencadenament de la temeritat, i una excusa per la queixa i per la intolerància: no tots tenen la mateixa força ni la mateixa rapidesa, així doncs no serveix de res comparar-se amb el qui pot més per justificar-se i autocompadir-se, ni tampoc amb el qui pot menys, ja que les lloances que hom es dedica a sí mateix en aquest sentit són normalment les més falses i les qui més ens aïllen.

Per un altra banda, "turista" és el qui viatja per plaer, per curiositat de conèixer llocs, gent i costums que són diferents dels seus en un grau més o menys elevat. En aquest sentit, el turista i l'excursionista coincidarien; també haurien de coincidir en el sentit de l'adaptabilitat i el respecte. Aquesta coincidència però, no és gaire corrent quan es tracta d'un turisme massificat. El més normal és que el turista busque (i trobe) al lloc que visita fer el mateix que al seu lloc d'origen, i a més a més fer allò que no hi és permès amb la impunitat que li dona el seu estrangerisme.

El que m'ha fet reflexionar sobre tot això ha estat un viatge recent que he fet a Eivissa i Formentera. Hi vaig anar amb prevencions, i hem vaig trobar el que esperava: la majoria d'habitants de les dues illes han deixat perdre terres i ramats per dedicar-se als turistes, que mengen salsitxes per esmorzar com als seus països, i passen dues setmanes en hotels que semblen ruscs, torrant-se al sol de dia i bevent durant tota la nit. Arreu es veuen garrofers voltats de garrofes que ningú no plega, oliveres deixades anar i pinars molt bruts. La "Frumentaria" que abastia de blat els habitants d'Ebusus ja no fa honor al seu nom. Passats els primers moments d'angoixa, vaig decidir que potser també n'hi havia, de coses bones, i me'n vaig anar cap a l'interior, i vaig veure marges de pedra seca, tan ben fets com el que puga haver-hi ací, i camps de figueres tan ben apuntalades que semblen paranys, i molins, i cénies, i masies blanquíssimes que són com ulls al bell mig del bosc (i que, ves per on, les han comprades i restaurades els estrangers), i camins tan estrets que gairebé no s'hi podia passar, i esglésies fortificades, i pobles silenciosos, i cales tranquil·les, i, a ciutat, llocs on encara es podien menjar plats ben casolans, i carrers tan estrets com els del barri més jueu que puga haver-hi. I vaig pensar que un altre cop calia adaptar-se perquè el resultat pagava la pena. I vaig pensar en les excursions, i que potser caldria combinar els aspectes positius del significat de totes dues paraules, almenys si es vol anar en grup i que hi haja harmonia. Que el C.E.C. no és una agència de viatges ja ho va dir Paco Navarro al número anterior; potser caldria afegir que no cal ser mals turistes a la montanya, ni tampoc excursionistes tan acèrrims que no puguem veure certes coses que també hi són, i també són vàlides. Podria passar-nos com a alguns que van a Eivissa i Formentera, ... o que no hi van per prejudicis.

UN DIA DE MARXA

ASSAGADORS DE VILAFRANCA

Per Joan Carles Figàs i Guinot

En aquest número de L'Estel ens dirigim un altre cop a la comarca dels Ports, on podrem tornar a gaudir d'unes terres on les construccions realitzades per la mà de l'home s'integren perfectament en uns paisatges naturals que sempre tenen reservada alguna sorpresa al caminant que s'hi acosta.

L'excursió que us proposem consisteix en un xicotet recorregut circular pel nord del terme de Vilafranca que es recorre íntegrament per assagadors, donant-nos l'oportunitat d'observar les diferents construccions de pedra en sec que hi podem trobar (parets, aljups, etc) i diferents elements relacionats amb la finalitat pecuària dels assagadors (portelles, comptadors, basses, etc), a més dels nombrosos masos que hi trobarem durant el recorregut. Personalment, us recomane realitzar l'excursió a les acaballes de la primavera, quan els assagadors esdevenen catifes verdes i la vegetació es troba en el seu moment màxim d'exuberància.

Dit això, espere que disfruteu de l'excursió. SOM-HI !

DESCRIPCIÓ

- Temps efectiu de marxa: ...90 minuts
- Distància a recórrer: ...7 quilòmetres
- Cartografia recomanada: Full 569-II del I.G.N. Escala 1:25.000.
- Tríptics informatius editats per la Fundació Els Ports i el Maestrat.

TEMPS

TOTAL	PARCIAL
00.00'	00.00'

Eixim des del punt quilomètric 3.5 de la carretera Vilafranca-Castellfort. Es tracta del punt on l'assagador de Sant Pere creua l'esmentada carretera; punt que n'és, alhora, l'entrador d'accés a diferents masos que trobarem durant el recorregut i que són indicats. També trobarem al costat dret de la carretera un maset que, segons ens va indicar el propietari del Mas de la Llesca, rep el nom de Mas del Comptador perquè antigament era l'indret on es feien efectius diferents impostos. En començar el recorregut veurem un senyal informatiu de la Fundació Els Ports-Maestrat que ens indica que anem per l'assagador de l'Empriu o de Sant Pere. En aquest punt es tracta d'una pista cimentada, ja que, com hem dit abans, és l'entrador a diferents masos. Eixim, doncs, en aquesta direcció.

00.02'	00.02'
--------	--------

Deixem l'assagador-pista i agafem a l'esquerra l'assagador de Sant Pere, seguint les senyals metàl·liques indicatives de la ruta. L'assagador comença a muntar lleugerament, i comencem a tenir excel·lents vistes a mà dreta sobre la zona que hi recorrerem més tard. S'aprecia també un augment de vegetació, bàsicament de pinar.

00.23' 00.21'

Arribem a una cruïlla d'assagadors presidida pel Peirò de Sant Pere. Nosaltres seguim recte, continuant per l'assagador pel què anàvem.

00.30' 00.07'

Deixem a l'esquerra un assagador que ens duria al Mas de Tena. Al començament d'aquest podem veure un bonic aljup.

00.40' 00.10'

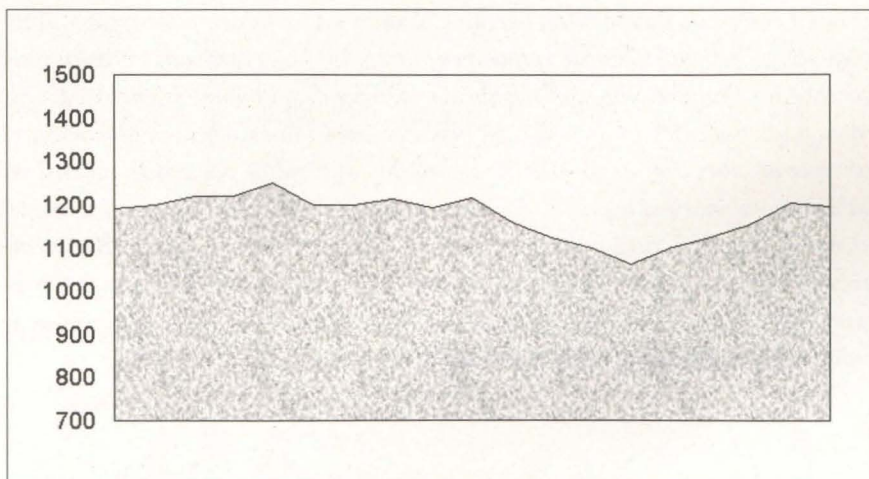
Arribem a una altra cruïlla d'assagadors. Nosaltres deixem ja l'assagador de Sant Pere i agafem el que ix a la nostra dreta, on podem veure una gran bassa. Poc després passem pel Mas Roig i seguim baixant per l'assagador.

00.43' 00.03'

Deixem a l'esquerra una pista que ens duria al Mas de la Torre Figuera. Seguim davallant i podem contemplar a la nostra esquerra una magnífica roureda.

00.52' 00.09'

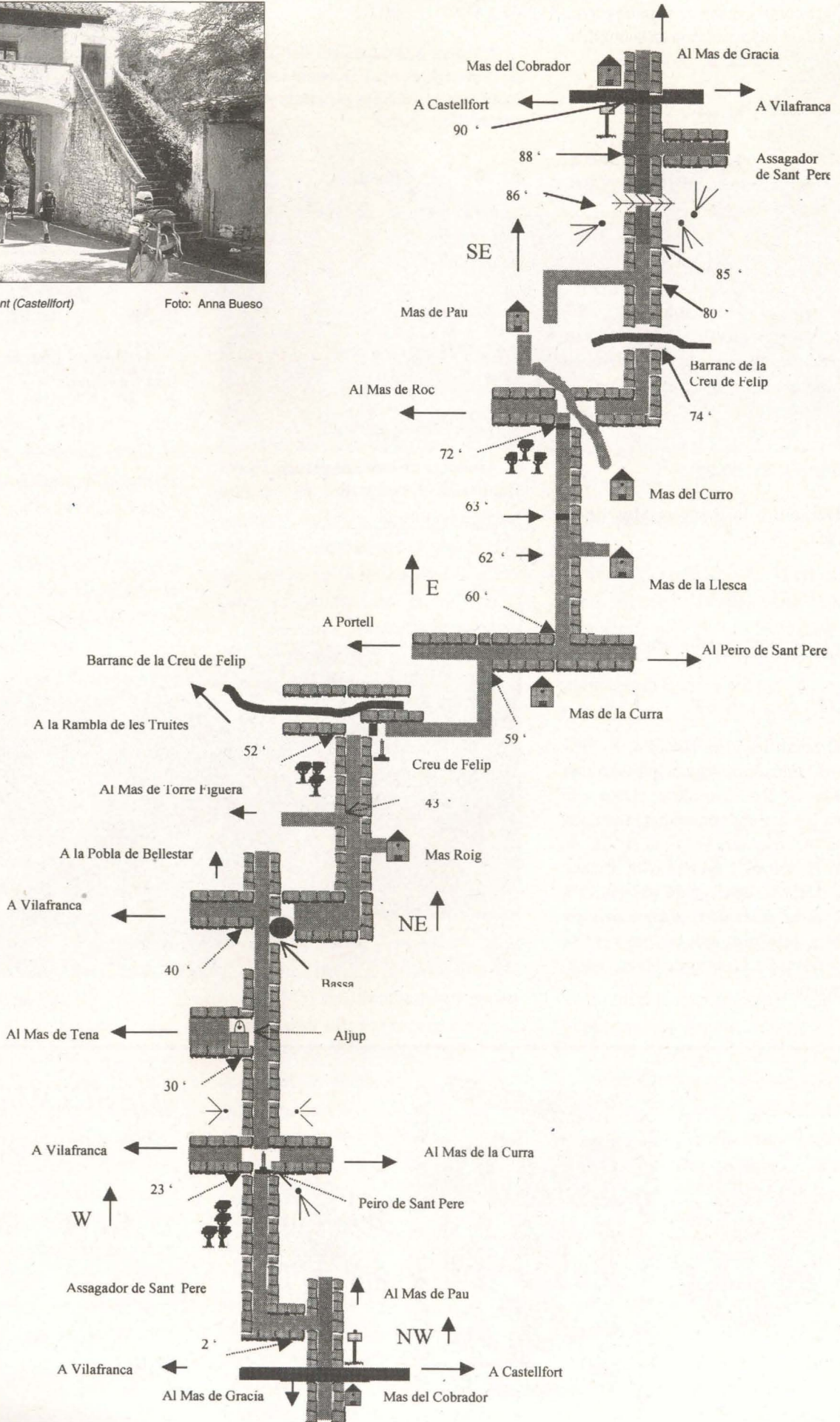
Arribem al barranc de la Creu de Felip, que en aquest punt fa de divisòria dels termes municipals de Vilafranca i Castellfort. Si continuarem davallant, aplegaríem en uns minuts a la rambla de les Truites. A la nostra dreta trobem una portella gran. Passem

Santuari Verge de la Font (Castellfort)

Foto: Anna Bueso

a l'altre costat i veiem de seguida la creu de Felip. Agafem la pista en sentit lleugerament ascendent.

00.59' 00.07'

Arribem a un assagador. A l'esquerra aniríem en direcció al Portell. Nosaltres anem a la dreta.

01.00' 00.01'

Apleguem al Mas de la Curra, d'on ix a l'esquerra una pista amb una paret de pedra molt cuidada. L'agafem. Si seguïrem recte, pujaríem al Peiró de Sant Pere.

01.02' 00.02'

Deixem a la dreta el Mas de la Llesca.

01.03' 00.01'

Creuem una portella. Seguim recte.

01.12' 00.09'

Creuem un altra portella. A l'esquerra tenim un assagador que ens duria al Mas de Roc. Nosaltres girem a la dreta per a trobar immediatament una pista. A l'esquerra ens durà al Mas de Pau. Nosaltres l'agafem a la dreta i, poc després, agafem un assagador a l'esquerra, deixant la pista que en duria al Mas del Curro, que podem veure a poca distància. L'assagador davalla lleugerament.

01.14' 00.02'

Arribem a la capçalera del barranc de la creu de Felip. El creuem i seguim recte amunt, sempre escortats per les parets d'assagador.

01.20' 00.06'

Per la nostra esquerra trobem la pista que va al Mas de Pau. Nosaltres seguim recte amunt.

01.25' 00.05'

La pista de terra esdevé cimentada. Continuem amunt.

01.26' 00.01'

Arribem a un canvi de vessant. Estem finalitzant l'excursió i és un bon

moment per a descansar un poc i admirar les magnífiques panoràmiques que es mostren als nostres ulls des d'aquest punt. En acabar, comencem a davallar fins el punt de sortida.

01.28' 00.02'

Deixem a la dreta l'assagador de Sant Pere.

01.30' 00.02'

Arribem al punt de sortida, finalitzant l'excursió.

* * * * *

* * *

Cap al Mont Arriello (Al fons)

Foto: Anna Bueso

OSMONISMO
 EQUI • EXCURSIONISMO
 PACO
 LIAN
 SOLA
 CAMPING • AVENTURA

DESCOMPTES
ESPECIAL

C. E. C.

O'Donnell, 3
12001 CASTELLÓ

AVUI PARLA...

per Salvador Garcia i Isert

"NETEJAR" EL BOSCO

Les "neteges" del bosc són, malauradament, molt populars entre la població. De segur que haureu participat en alguna discussió sobre el tema i inclús les haureu defensat de bona fe, creient que és la millor mesura preventiva per evitar el risc d'incendi al bosc mediterrani. Es com un mecanisme reflex, ben arrelat en la nostra consciència col·lectiva, que es dispara davant la paraula foc.

L'origen d'aquesta opinió generalitzada arranca del record de l'època en què s'utilitzava l'estrat arbustiu ("malea") com a única font combustible als forns de les fàbriques de la indústria ceràmica. Partint d'aquesta base i degut al fet que, en aquells temps, el percentatge d'incendis era més baix, s'intenta relacionar directament el primer fet (bosc "net") amb el segon (pocs incendis), sense tenir en compte altres factors de major pes específic que contribuïren a disminuir el risc d'incendi: no s'havien obert tantes pistes forestals com els darrers anys; no estaven de moda els cotxes tot-terreny; encara no havia començat l'especulació de terrenys per fer urbanitzacions a gran escala (el nivell econòmic no ho permetia), i per tant no s'havien generalitzat les

segons residències; entrava poca gent aliena a la muntanya i el que és més important, vivia molta gent de l'exploració racional del camp i de la muntanya. Aleshores no hi havia tantes imprudències ni interessos econòmics en la seua destrucció.

També és cert que l'estrat arbustiu que s'arrancava és combustible, però s'ha de tenir en compte que aquestes plantes porten milers d'anys

convivint amb el foc, és a dir, han evolucionat amb ell, i per tant hi estan adaptades. Són plantes que guarden en les seues arrels la suficient quantitat de nutrients per a poder rebrotar immediatament després del foc (un incendi tan sols crema una fina capa del sòl). Plantes com el coscoll, el matapoll, l'arborcer i el llentiscle (estrat arbustiu), el fenàs (estrat herbaci), i la carrasca, la surera, l'aladern, l'aurò i els roures (estrat arbore) es compor-

Bosc

ten d'aquesta manera.

Sense l'estrat arbustiu i herbaci el rebrotament es concentraria només en aquells punts on hi ha arbres. Es l'abundància d'aquestes plantes més menudes la responsable d'una regeneració més homogènia, sense espais buits, que protegeix el sòl d'una manera més ràpida i eficaç.

Ara bé, justament, en l'època esmentada s'arrancaren els arbusts rebrotadors de soca-rel, la qual cosa va produir un desequilibri que va minvar la capacitat regenerativa de l'ecosistema. Llavors, aquesta pràctica va facilitar la implantació d'espècies germinadores i oportunistes com els pins, sobretot el blanc, el qual creix molt bé en llocs assolellats i esclarissats com és el cas de les terres cremades. Aquesta espècie no rebrotava, però poc després que el foc haja passat, les pinyes que no s'havien cremat s'obrien i escampaven els pinyons, trobant així unes condicions favorables per al seu desenvolupament (per manca de competència). Aleshores germinaran i

Al fons la Serra Engalceran

Foto: Anna Bueso

donaran lloc a molts pins, és a dir, s'aprofiten del foc per augmentar la seua població (fixeu-vos en les zones cremades fa un temps, i veureu poblacions de pi, prou espesses, de la mateixa edat). Això ha provocat efectes negatius per l'ecosistema mediterrani, ja que és una planta molt més combustible que les abans esmentades, perquè el foc li resulta molt beneficiós. A més a més, després de l'incendi, els plançons parteixen de zero, aleshores tindran arrels fràgils i poc profundes, per la qual cosa tardaran uns anys a protegir el sòl. Si al clima mediterrani són típics els incendis a l'estiu i les fortes pluges a la tardor, el més important és que quan més ràpida siga la regeneració de la vegetació menys erosió s'hi produirà. Per tant, l'efecte real seria el contrari del desitjat.

Aquests fets s'han agreujat per la mala política forestal que s'ha portat a terme des de fa moltíssims anys, la qual ha consistit a fer repoblacions de pins amb una tècnica inadient que

ha fet disminuir l'estrat arbustiu i herbaci (com menys competència tinga

l'arbre, més ràpid serà el seu creixement i més

benefici econòmic se'n

traurà), deixant el sòl

més desprotegit i cobert

d'una espessa capa de fulles seques de gran capacitat piròfita. En poques paraules, s'ha afavorit involuntàriament la implantació d'espècies germinadores no autòctones que han

Matoll

multiplicat el risc d'incendi del nostre bosc i s'ha retardat la protecció del sòl.

Prada

El mal ve de lluny i no es pot resoldre en quatre dies. Només si deixem tranquil·la la muntanya, potser a llarg termini es produeixca una regeneració natural del bosc mediterrani autòcton, amb predomini qualitatiu i quantitatiu de les espècies rebrotadores. Aleshores cal desterrar de les nostres ments la idea d'allò que, eufemísticament, hem anomenat "neteja" del bosc, i no donar suport a les polítiques forestals que la potencien.

RECULLS DE PREMSA

CASTELLÓ i EL Medi AMBIENT

Per Gregori Dolz

Malauradament, pensem que els últims esdeveniments, que s'uneixen als que al llarg dels darrers anys s'han produït, són de tanta gravetat i envergadura que haurien de fer-nos reflexionar i aturar-nos, encara que sols fóra per un moment per tal d'analitzar-los, i així poder comprendre la nova situació que s'està creant.

Ens referim, com no pot ser d'un altra manera, a tot allò relacionat amb el medi ambient. El C.E.C. no pot ni deu restar al marge d'alertar els socis, d'una banda, i a la societat d'un altra, de la gravetat del què està passant i alhora de pronunciar-se sobre eixos esdeveniments.

No pensem, com diu alguna autoritat, que els grups ecologistes estiguen "pixant fora de test" i alarmant inútilment la societat amb les seues denúncies exagerades. I per a demostrar-ho, només cal fer una xicoteta relació, que no pretén de cap manera ser exhaustiva, sinó tan sols servir com a exemple del que denunciem.

En primer lloc, ens queixem del que està succeint amb la coneguda requalificació dels terrenys del Pinar, feta pel govern municipal de Castelló de la Plana; causa estupor i indignació, quan no ràbia mal continguda, que els interessos privats, un altra vegada, estiguen per damunt i s'anteposen als interessos públics, a la majoria dels ciutadans. A més, el que és encara pitjor és que una part dels representants del poble siguen els qui donen suport a eixa bestiesa:

pareix que miren més pel seu propi interès, i el dels seus amics, que pel bé general de la ciutat que governen. Si no, no s'entén la seua actuació en aquest cas, i, encara més, si fem un poc de memòria i recordem que va ésser la pressió popular, davant l'Ajuntament governat aleshores pel PSOE, la qui va aconseguir que el Pinar tornara a formar part del patrimoni de la ciutat davant els interessos que hi havia per a privatitzar-lo definitivament. Front a aquestes agressions, pensem que cal reiniciar i potenciar fermament aquell moviment que va exigir que "TOT EL PINAR ES DEL POBLE".

En segon lloc, cal fer esment dels coneguts projectes, no per ser importants ni positius en el desenvolupament de la nostra economia i progrés, sinó perquè amparant-se baix el paraigua d'eix suposat progrés, volen malmetre el nostre patrimoni cultural, paisatgístic i mediambiental. I diem això perquè no cap un altra qualificació per a projectes tan inversemblants i que tenen, tots ells, el mateix denominador comú: ésser especialment agressius contra el medi ambient.

El projecte de construcció d'un aeroport a la zona de Benlloch - La Vilanova d'Alcolea, no se sosté de cap manera des d'un punt de vista mediambiental. Això és així perquè hi ha, a tan sols 60 km d'autopista, l'aeroport de Manises - València (que, això sí, es podria recuperar la concessió per tal d'abaratir el cost del desplaçament), que a més és

PREUS ESTRELLA de Sol a Sol...

**OPTICA
MAYOR**

C/ Major, 16 • Tel. i Fax 964 235 312
12001 CASTELLÓ

SPICE SUN

5.995 Ptes.

GRADUA LES TEUES
ULLERES DE SOL

PER 4.990 Ptes. MES*

* Indosol, fins +4 i fins -6 suma cilindre i esfera. Colors marró D, verd D i gris.
* Fins al 31 de juliol o fi d'existències.

Serra d'Espadà

Foto: Anna Bueso

un aeroport de segona línia per manca d'ús i que ara està en procés d'ampliació. Demanem que se'ns explique per a què volem un aeroport, que no servirà per a potenciar les comunicacions ni les exportacions de la comarca, o és que ara les rajoles i les taronges s'exporten per avió?.

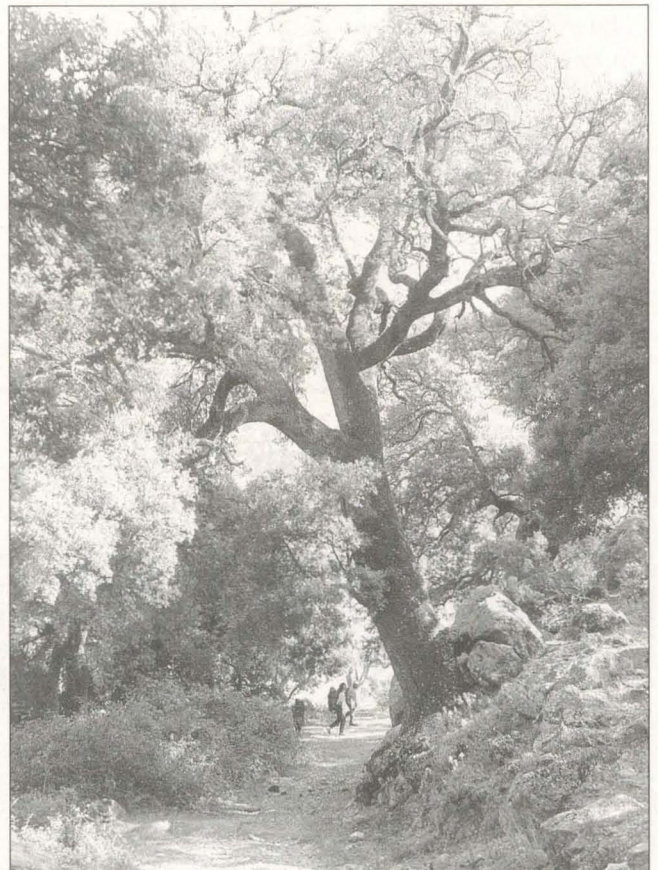
Per contra, els accessos al Port estan com estaven, impracticables tant pel nord com pel sud, i el transport marítim sí que és el mitjà idoni per exportar els nostres productes. La mateixa cosa succeeix amb les comunicacions terrestres; per què paguem l'autopista més cara de tot l'estat per a anar cap a València o cap a l'aeroport?. Per què no es recupera la concessió de l'autopista?. Entenem que mesures com les de reclamar uns accessos adients per al Port de Castelló, les de potenciar l'ús del Port per al tràfec comercial de les matèries primeres i exportació dels productes d'aquesta zona, les de reclamar la gratuïtat de l'autopista, les d'exigir la xarxa de autovies completa i ben feta, que permetesca la circulació fluïda de l'enorme quantitat de camions de gran tonatge, que diàriament circulen entre les poblacions i polígons industrials de les comarques de la Plana Alta i Baixa i de l'Alcalatén, són mesures que contribueixen al progrés d'aquesta zona.

Bé, ara ens diuen que el progrés passa per dur a terme la construcció de la ja famosa carretera de Cabanes a Oro-pesa que, quina casualitat, afecta directament el paratge del Desert de Les Palmes, de gran importància ecològica. Als qui pensem que no es pot tolerar que el poc que hi ha encara es destruesca més, ens diuen que estem en contra del progrés. I efectivament ho estem, estem en contra del seu progrés, de la seua manera de fer, de la seua manera d'entendre el progrés, perquè en aquest cas, és clara la connexió entre eixa actuació i els interessos privats de determinades persones i de determinats poderosos grups de pressió, que entenen que les inversions públiques s'han de

fer en funció dels seus propis interessos. No s'entén com, existint una opció diferent més al Nord, viable, factible i que no afecta per a res al Desert de Les Palmes, s'actue contra aquest paratge natural.

Amb l'argumentació d'atreure un turisme de qualitat, ens trobem amb l'anunci de projectes que ens "posen els pèls de punta". Perquè ja ens diràn quina qualificació pot tenir l'anunci que diu que es vol afavorir i promocionar la construcció de cinc camps de golf: això, amb tots els nostres respectes, és una bestiesa en aquest territori sec que pateix greus dèficits hídrics. Tan greus que estem preguntant per què ens duguen aigua de l'Ebre. Com hem d'argumentar eixos dèficits

d'aigua i alhora dir que volem construir cinc camps de golf, que necessiten grans quantitats d'eix preuat element?. Com els hem d'argumentar als nostres veïns aragonesos que deixen sense regar la seua terra, per què nosaltres puguem gastar l'aigua als camps de golf?. Perquè el que sí és segur, és que no els regaran amb aigües depurades o desalinitzades. Entenem que una actuació correcta envers la problemàtica de l'aigua és aquella que promou polítiques

Vallibona - Benifassar

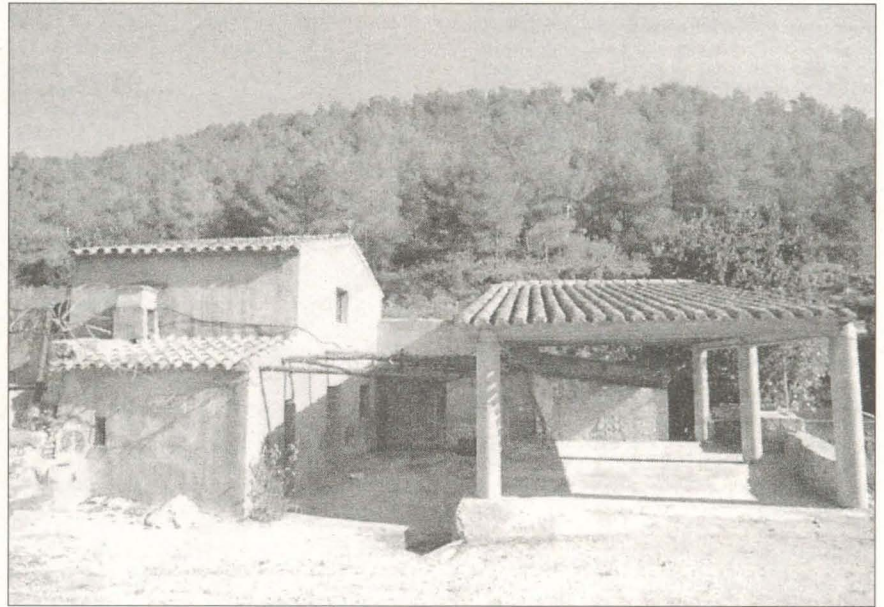
Foto: Anna Bueso

d'estalvi i conservació, depuració d'aigües residuals i regeneració d'aqüífers, i, sobre tot, aquella que potencia un ús racional de l'aigua.

Tampoc no entenem la petició d'aigua de l'Ebre, si no és per pal·liar, en la mesura que es puga, les mancances o dèficits hídrics actuals. No s'ha de demanar, però, per a crear noves demandes i majors necessitats. Perquè si l'arribada d'aigua de l'Ebre serveix per a fer front a noves necessitats, el problema de la manca d'aigua no es solucionarà, sinó que persistirà i augmentarà. Tot això sense comptar amb el greu impacte mediambiental que el travassament comportarà al parc natural del Delta de l'Ebre.

En tercer lloc, no volem deixar d'esmentar la greu problemàtica que representa la contaminació de l'ozó. Quines mesures es prenen o s'ha previst prendre, per tal d'intentar solucionar o pal·liar el greu problema que, per contaminació de l'ozó, estan patint els pobles dels Ports i del Maestrat?. Entenem que la superació dels límits d'ozó de manera habitual i gairebé constant, és una conseqüència directa del desmesurat cost ecològic que comporta aquest suposat progrés que no respecta res, que destrueix el medi ambient i que afecta greument la vida de les persones, animals, arbres i plantes del nostre poble.

Hem fet esment, solament, d'alguns dels aspectes més importants del problema mediambiental de les nostres comarques. Però, de fet, caldria també parlar de molts altres, com per exemple la carretera que volen fer passar pel mig de la Serra d'Espadà, la dessecació de l'albufera

d'Oropesa, sense que l'organisme de conca, és a dir, la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, diga res al respecte; el mateix passa amb els estanys d'Almenara. També cal fer esment de la manca d'una figura de protecció legal en paratges tan significatius i importants mediambientalment parlant com són la Tinença de Benifassà o el Massís del Penyagolosa. I també, per què no dir-ho, com és que a les nostres autoritats els fan tant nosa els arbres?. Recentment, ha hagut una tala, per a nosaltres del tot injustificada, de tots els grans eucaliptus que hi havia al llarg de la carretera que uneix el Grau de Castelló amb Les Vil·les de Benicàssim. D'exemples com els esmentats, malauradament, n'hi ha molts.

En fi, per tot això, el C.E.C., mitjançant aquest escrit, vol donar públic suport a totes les entitats, grups ecologistes i particulars, que treballen per la defensa dels valors culturals, paisatgístics i ecològics del nostre entorn, i a la vegada adherir-se a totes les campanyes i actuacions que es promouen i es duen a terme en defensa del medi ambient.

Centre Excursionista de Castelló.

Castelló de la Plana, estiu de 2000.

NOTA:

Article publicat el 21 d'agost de 2000 al **Levante.**

NOTES PRACTIQUES PER LA MARXA

QUE HA DE SABER UN NOU EXCURSIONISTA QUE VOL CAMINAR AMB EL CENTRE I NO MARRAR L'INTENT...?

Per Isidre Boné i Guillén

Són nombroses les persones que s'apropen al Centre amb la il·lusió de conèixer nous paratges i respirar l'aire i la cultura de les nostres terres, però que desconeixen quin és l'equipament mínim necessari, el tipus de menjar, la preparació... que cal tenir en compte per tal que l'experiència siga plenament gratificant en lloc d'una successió de despropòsits. Tot seguit presentarem unes idees bàsiques, que per un veterà semblen evidents, però que desconeix totalment una persona que comença.

Quan caminem, tot i que es tracta d'un esforç de tot el cos, són les cames, i sobretot els peus, els qui més notaran l'exercici; per tant és obligatori dur un calcer que estiga pensat per llargues marxes: no és prou que tinga aparença de bota o similar. L'oferta que hi ha avui en dia és tan completa que el millor és anar a un establiment especialitzat en el tema i triar-hi el calcer que més s'adapte al tipus d'excursió que es vol realitzar, sense mirar d'estalviar els diners. No us oblideu de provar-vos les botes amb els mitjons que dureu quan camineu.

A no tenir bufes ens ajudarà el portar uns mitjons sense arruges i amb els cordons suficientment apretats, per tal que no ens balle el peu dins la bota. Els mitjons que es fabriquen avui en dia són d'una qualitat tal que no cal dur-ne dos parells per peu. Qualsevol malformació d'un dit, convé protegir-la amb un apòsit.

El cansament està assegurat després d'una caminada: el que necessitem és saber el que ens ajudarà a superar-lo. A més de tenir una bona preparació física, és important una correcta alimentació i hidratació, i així mateix la realització d'estiraments durant uns deu minuts quan acabem. Si ens fan mal els peus, ens convé rentar-nos-els amb aigua freda i donar-los un massatge amb una crema adient.

Unes "eines" que cada dia tenen més adeptes, ja que faciliten molt la marxa, són els bastons d'esquí: són molt útils per descarregar la tensió de les espatlles, dels genolls, per millorar la circulació dels braços i per ajudar-nos a creuar torrents. Els més aconsellables són els telescòpics.

L'esbraonament que sentirem a l'endemà d'una marxa, podem combatir-lo fent un exercici lleuger: això ens anirà millor que l'aigua amb sucre.

Un altre factor important és el correcte repartiment del pes a la motxilla: el menys feixuc anirà a sota (per exemple el sac de dormir i la roba); el més pesat anirà a sobre, junt a l'esquena. El pes que carreguem ha de ser al voltant d'uns deu quilograms. Ho durem tot embolicat en bosses de plàstic.

Al llarg de la marxa és molt aconsellable beure abans de tenir set, i per tant haurem d'omplir la cantimplora sempre que puguem. També la podem carregar de te sense molt de sucre. Per

sopar prendrem una sopa calenta que ens aportarà sals, i al remat una infusió. Si mengem greix també necessitarem aigua per poder digerir-lo. Cal recordar que el vent accelera la transpiració, i per tant haurem de beure més.

Si l'aigua que bevem és d'un torrent d'alta muntanya o de neu descongelada, hem d'afegir-hi sals per tal de fixar-la al nostre organisme i evitar tenir una descomposició. Les sals les podem comprar preparades o fer-les nosaltres: per cada litre d'aigua afegirem una tercera part d'una culleradeta de sal comuna, la mateixa quantitat de bicarbonat sòdic, dues cullerades de sucre o fructosa i el suc de dues taronges o una llimona; així fabricarem una beguda isotònica que també ens ajudarà a millorar el rendiment físic.

Encara que l'exercici de caminar no siga dels més energètics, no hem de descuidar la nostra reserva de calories. Un sopar abundós en hidrats de carboni fet la nit anterior serà d'una gran ajuda. Pel matí podem fer un desdèjuni amb fruites, cereals i molt de líquid. Al llarg del dia podem menjar de tant en tant figues seques, prunes, pances, barretes energètiques, caramels, galetes salades..., i si així i tot encara tenim algun defalliment hem de prendre sucre o glucosa.

Pel que fa a la roba que portarem, aquesta ha d'estar d'acord amb l'època en què s'efectuarà l'excursió; a més

Catí - Castellfort

Foto: Vicent Pitarch

Si anem en grup, aquest no s'ha de desintegrar, i més si hi ha boira; un xiulet ens serà de gran ajuda en aquests casos per localitzar o que ens localitzen. De tota manera, en cas de boira el més escaient és esperar que aquesta escampe o tornar sobre les nostres passes intentant recordar alguns detalls del camí.

A l'acabament de l'excursió, la natura ens haurà permès gaudir d'un dia de joia i, conseqüentment, l'hem de deixar tal com la vam trobar per poder seguir-ne fruit en un futur. Per tot això, encara que siguem obvis, cal recordar aquests "comandaments": que no hem de fer foc, que hem de tornar duguent amb nosaltres les deixalles que hem generat, i que hem d'evitar embrutar torrents i rius.

Ara tan sols ens resta començar a caminar i conèixer els meravellosos indrets que conformen les nostres terres, la seua cultura i els seus pobladors: una experiència que ens ajudarà a apreciar el que ens envolta i a estimar allò que ens és més aprop.

a més cal recordar que dues capes fines aïllen més que una gruixuda, i que hem de dur roba de recanvi ja que el temps pot canviar de sobte i hem d'anar preparats, que hem de pensar sobretot en protegir les cames i en evitar insolacions. El mal oratge no ens ha d'agafar desprevinguts; llegim si no el que ens diu el nostre poeta Ausiàs Marc:

"M'esdevé així com el patró que en una platja // té la seua gran nau i es pensa tenir-hi castell; // veient que el cel és molt clar i bell, // creu fermament que en té prou amb una ancora. // I sent venir, sobtós, un temporal // de tempesta i temps insuportable, // i fa el seu càlcul: que si ha de durar molt, // més li val buscar els ports que no romandre aturat". (Transcripció a càrrec de Joan Fuster. 1959).

De l'aïllament tèrmic que més es parla ara, és d'aquell que se'n diu "quatre capes": la roba interior de material sintètic que no absorbesca la humitat; la segona pot ser un folro polar; la tercera capa seria un plumífer complet o un jopetí, que tan sols utilitzariem en aturades llargues; i la quarta hauria de ser impermeable al vent i a l'aigua però que ens permetés la transpiració.

A l'hora de dormir, el sac que portarem dependrà de l'època de l'any; si

el temps és calorós convé que duquem un sac de fibra "tres estacions", amb l'interior de cotó/poliéster; pel fred, el sac de plomes és el material més adient. Si es dorm a terra és imprescindible un bon aïllament, com per exemple una estoreta unflable.

També cal dur una petita farmaciola amb desinfectant com l'iode, apòsits, esparadrap, benes elàstiques, aspirines, qualche histamínic i una manta de supervivència.

* * * * *
* * * *
* *

Valdelinares - Virgen de la Vega

Foto: Anna Bueso

ACTIVITATS PREVISTES**OCTUBRE**

						1	
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23 30	24 31	25	26	27	28	29	

← Ascensió al Puigcampana (Finestrat-Marina Baixa). ***

← Aplec Excursionista dels Països Catalans.

← Sant Joan de Penyagolosa - Sant Vicent - Montán. ***

← Benafigos - Vistabella. **

NOVEMBRE

		1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12	
13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	
27	28	29	30				

← El Toro - Torrijas - Camarena. ***

Dia 18 - Excursió Infantil

L'Observatori de l'Alcora. *

Dia 19

Les Useres - Llucena. *

DESEMBRE

				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30	31	

Dia 16 - Excursió Infantil

Cova d'Aín. *

Dia 17

Travessa de les Agulles de Santa Agueda. * ó ***

SIGNES: * Marxa de dificultat lleu.
 ** Marxa de dificultat mitjana.
 *** Marxa de dificultat forta.
 **** Marxa de dificultat molt forta.

PROPERES ACTIVITATS

LA 45.ª PUJADA A PEU DE CASTELLO
 A SANT JOAN DE PENYAGOLOSA ES
 FARA AL MES DE GENER, DURANT LA
 PRIMERA LLUNA PLENA.

**GAUDEIX DEL MUNTANYISME
 FEDERA'T!**

Informació:

Carrer Marià Luina, 9 baixos 3 i 4

Tel.: 96 543 97 47 • 03201 ELX

**PROGRAMA
D'ACTIVITATS
PEL
QUART TRIMESTRE
DE 2000**

Patrocinades per
l'Excma. Diputació
de Castelló

- NOTES:** 1.- Recordem als participants que les excursions es programen per tal de fer-les en grup i no és convenient anar per lliure. Això dificulta la tasca del responsable de cada excursió, pot ser perillós en algunes circumstàncies i causar molèsties al conjunt.
- 2.- És molt convenient assabentar-se de les característiques de cada excursió abans d'inscriure-s'hi, per comprovar si es corresponen amb les possibilitats de cadascú i també per portar l'equipament adient al recorregut. En tot cas us recordem que la participació es fa assumint cada persona el risc corresponent.
- 3.- El Centre podrà introduir canvis en la programació si les circumstàncies ho aconsellen.
- 4.- Cal passar pel Centre, per a confirmar detalls, hora i lloc d'eixida i inscriure's abans de les excursions.

Dies 7 i 8 de OCTUBRE

ASCENSIO AL PUIGCAMPANA (FINESTRAT - MARINA BAIXA)

- Quan llegiu la revista, suponem que haureu rebut una circular del C.E.C. amb la informació completa sobre aquesta excursió.

• **Dificultat:** ***

• **Itinerari aproximat:** O bé s'ix el dissabte de matí i s'aprofita per fer una visita al Penyal d'Ifac (el Montgó el descartem després de l'incendi d'aquest estiu) o bé s'ix de vesprada per dormir ja a la Marina i el diumenge pujar al pic.

Pujada per la cara nord (desnivell d'uns 1000 metres) i baixada per pedrera.

• **Encarregat de l'excursió:** Guillem Pérez i de Lanuza.

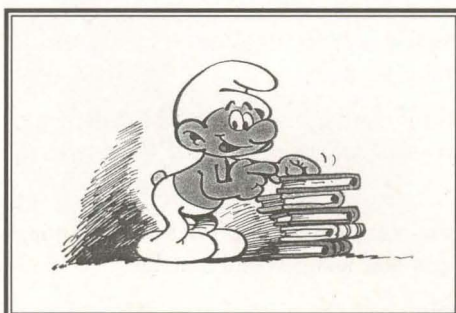
Dies del 12 al 15 de OCTUBRE

APLEC EXCURSIONISTA DELS PAÏSOS CATALANS

El Grup Pirinenc Excursionista Nord Català us informa que, tal com es va decidir l'any passat al XXIII Aplec a Sant Cugat del Vallés, el proper Aplec, és a dir el XXIV Aplec Excursionista dels Països Catalans, tindrà llòc enguany a la Catalunya Nord, a la població de la TOR DE QUEROL, comarca de la Cerdanya, els dies 12, 13, 14 i 15 d'Octubre.

Hi ha moltes activitats programades, excursions de diferents nivells de dificultat, conferències, actuacions musicals, visites culturals, etc...

Es pot demanar informació i fer reserves al GRUP EXCURSIONISTA NORD CATALA. Telèfon 0033/468 964641.

Un cap de Setmana d'OCTUBRE

EXCURSIO INFANTIL ALS PORTS DE BESEIT

- Un cap de setmana que encara no està decidit en tancar la revista, anirem a Fredes i pel GR-7 caminarem fins el refugi de la Font Ferrera, on passarem la nit. El diumenge tornarem a Fredes per un altre camí, possiblement pel Pinar Pla i Cantaperdius.

L'Artejuela

Dies 21 i 22 d'OCTUBRE

SANT JOAN DE PENYAGOLOSA -
SAN VICENTE DE PIEDRAHITA - MONTAN

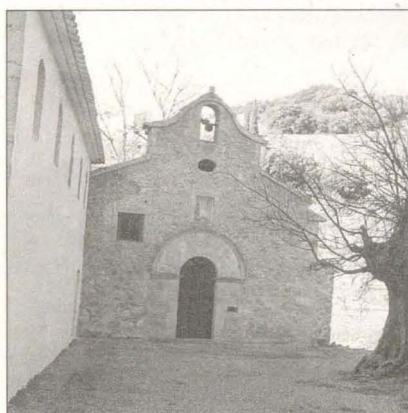
- **Dificultat:** ***
- **Itinerari aproximat:** Aquesta excursió està pensada per a fer part del segon tram del GR-7 al seu pas per la província de Castelló (tram des de Sant Joan de Penyagolosa fins al límit amb la província de València). Aquest tram va ser objecte dels treballs d'adequació i senyalització que el C.E.C. va dur a terme a la tardor de 1999.

El primer dia (21/10) es farà el tram comprés entre Sant Joan de Penyagolosa i San Vicente de Piedrahita on dormirem. *Distància aproximada:* 24,500 quilòmetres. *Temps aproximat de marxa efectiva:* 5 hores 15 minuts.

El segon dia (22/10) es farà el tram comprés entre San Vicente de Piedrahita i Montan. *Distància aproximada:* 24,500 quilòmetres. *Temps aproximat de marxa efectiva:* 5 hores 15 minuts.

Dificultat d'orientació: cap, tota la marxa transcorre pel GR-7. Dificultat de la marxa: cap, cal salvar desnivells prou considerables, però sense cap mena de dificultat, sols cal estar ben preparat físicament.

- **Instruccions específiques:** Cal dur esmorzar i dinar del primer dia, i estoreta i sac de dormir. El menjar del segon dia és pot comprar a San Vicente.
- **Encarregat de l'excursió:** Gregori Dolz.

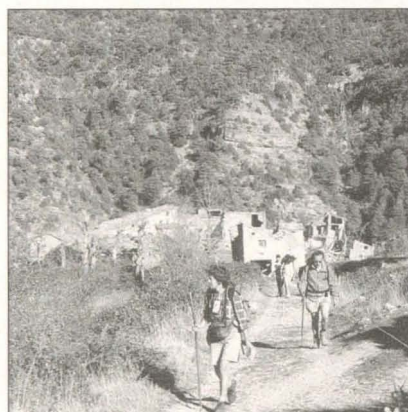

L'Hortisella (Benafigos)

Dia 29 d'OCTUBRE

BENAFIGOS - VISTABELLA

- **Dificultat:** **
- **Itinerari aproximat:** Benafigos - L'Hortisella - Riu Monlleó - Vistabella.
- **Instruccions específiques:** Cal portar esmorzar i dinar.
- **Encarregat de l'excursió:** Paco Navarro.

El Paraiso (El Toro - Torrijas - Camarena)

Dies 4 i 5 de NOVEMBRE

EL TORO - TORRIJAS - CAMARENA

- **Dificultat:** ***

Marxa de dificultat mitjana / forta, adreçada a excursionistes amb experiència. L'esforç que es realitza és elevat / moderat.

- **Itinerari aproximat:** *Primer dia:* El Toro - Torrijas. Recorregut 28 quilòmetres. Temps total: 9 hores. *Segon dia:* Torrijas - Camarena de la Sierra. Recorregut 24 quilòmetres. Temps total 8'5 hores.
- **Instruccions específiques:** Portar esmorzar i dinar del primer dia. Cal portar estoreta per dormir a Torrijas, on es pot comprar menjar pel diumenge.
- **Encarregat de l'excursió:** Vicent Font.

Dia 18 de NOVEMBRE

EXCURSIO INFANTIL A L'OBSERVATORI DE L'ALCORA

- **Dificultat:** *
- **Itinerari aproximat:** Es visitarà el Museu Ceràmic de l'Alcora. Després es pujarà a peu a l'Observatori, on ens explicaran el que allí es fa. Quan acabarem, caminarem fins el Castell de l'Alcalaten i passejarem per les ermites de l'Alcora.
- **Instruccions específiques:** Portar esmorzar i dinar.
- **Encarregats de l'excursió:** Xavier Tormo i Miguel González.

Dia 19 de NOVEMBRE

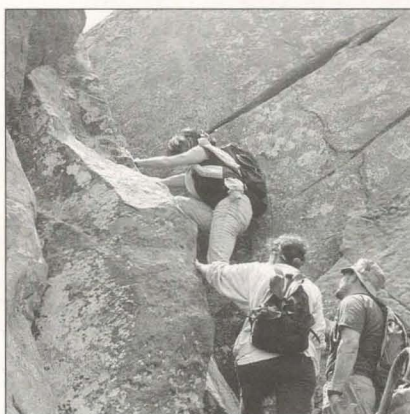
LES USERES - LLUCENA

- **Dificultat:** *
- Es tracta d'una excursió de dificultat moderada, adreçada a excursionistes amb un pòc d'experiència. A grans trets podem dividir l'excursió en cinc parts.: la primera planera fins la font de Més Amunt, la segona bàsicament de pujada per una senda molt bonica fins les Trahuantes, exceptuant la baixada al Barranc de la Parra, la tercera de pujada i per pista fins la font de la Parra i el mas de Miralles, la quarta de baixada per pista fins el llit del riu Lluçena i la cinquena pujada al poble des del riu.
- **Itinerari aproximat:** Les Useres - Font de Més Amunt - La Vinyeta - Barranc de La Ponça - Les Trahuantes de Lucena - Mas de Chacón - Mas de Tosquella - Mas del Pobill - Font de la Parra - Mas de Miralles - Riu Lluçena - Lluçena. Distància a recórrer aprox. 15 quilòmetres. Temps de marxa efectiva 4 hores, a les que cal afegir les aturades que es realitzen.
 - **Instruccions específiques:** Cal portar esmorzar i dinar.
 - **Encarregat de l'excursió:** Joan Carles Figàs.

Dia 16 de DESEMBRE

EXCURSIO INFANTIL A LA COVA D'AHIN

- **Dificultat:** *
- **Itinerari aproximat:** Des d'Ahín anirem a la cova i farem una exploració dels aproximadament 60 metres que té de profunditat. Després passejarem per la vall del poble i possiblement pujarem al castell.
- **Instruccions específiques:** Portar esmorzar, dinar, casc i frontal.
- **Encarregats de l'excursió:** Xavier Tormo i Miguel González.

Les Agulles

Foto: Anna Bueso

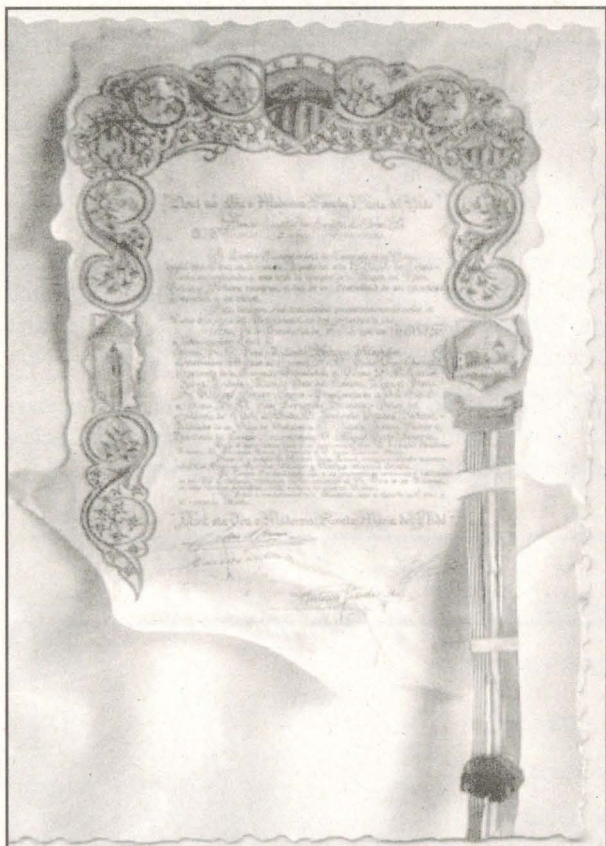
Dia 17 de DESEMBRE

TRAVESSA DE LES AGULLES DE SANTA AGUEDA

- **Dificultat:** * ó ***
- **Eixida:** A les 8 del matí, des de l'església de Benicàssim.
- **Itinerari aproximat:** Es faran dues rutes diferents. *-Primera ruta***:* Des de Benicàssim fins l'Ermita de Santa Agueda i després al coll, on començarà la travessa pròpiament dita en direcció Sud, fins arribar a l'Agullot. *-Segon ruta*:* Des de Benicàssim, pujarem pel barranc de les Agulles fins la carretera de la Font Tallada i després, per la sendera de la cara Oest arribarem a l'Agullot, on esperarem als qui fan la travessa. Després anirem a dinar tots junts a qualsevol de les fonts i baixarem a Benicàssim pel camí vell.
- **Instruccions específiques:** Cal portar esmorzar, dinar i aigua.
- **Encarregat de l'excursió:** Paco Navarro.

MATERIAL D'ARXIU

En aquest número us presentem una verdadera joia:
 "Les fotos de la pujada de la Mare de Deu del Lledó
 al cim del Penyagolosa, i el text del pergamí que es va posar al peu de la imatge.

Lloct sia Deu i Madonna Santa Maria del Lledó

Siendo Caudillo de España el Excmo. Sr.
 D. Francisco Franco Bahamonde.

El Centro Excursionista de Castellón de la Plana erigió esta Cruz en el mes de Agosto de MCMLIX de Cristo Jesús, colocándola a sus pies la imagen de la Virgen del Lledó Reina y Señora nuestra, el día de la Festividad de su gloriosa ascensión a los cielos.

Esta imagen fue trasladada procesionalmente desde el cámba a la cima del Penyagolosa, en dos jornadas a pie.

Era Jefe Provincial de FET y de las JONS el Gobernador Civil el

Excmo. Sr. D. José Antonio Sevans Montalvo. Gobernador Militar el Excmo. Sr. D. Julio Lopez Merch. Presidente de la Excmo. Diputación el Ilmo. Sr. D. Carlos Fabra Andrés. - Alcalde Prole. del Excmo. Ayto. el Ilmo. Sr. D. José Ferrer Fornas. - Presidente de la UTECO el Ilmo. Sr. D. José Ferrandiz Salvador. - Prior del ermitorio de Lledó el Rdo. D. Antonio Prades Sabat. - Alcalde de la Villa de Vistabella D. Natalio Arnan Vicente y Presidente del Centro Excursionista D. Miguel Reis Segarra.

Bajo el patrocinio de todos ellos, realizaron la obra D. Antonio Arnan, D. Fernando Badal ^{Arnedo} ~~Arnedo~~ y D. Juan Caldeira Sales. Proyecto y dirección D. Manuel Guis Arned, aparejador, made montes; albañiles Domingo Barreda Sotoca y Domingo Barreda Garcia.

El Centro Excursionista lega a las generaciones venideras el patrimonio de su Fé Católica vindicando pleito homenaje al Sr. Dios de las Alturas, en este vertice geodésico, una señora de nuestro Reino.

La Plana a sus hermanos de la Montaña, bajo el signo de el manto de Maria;

Lloct sia Deu e Madonna Santa Maria del Lledó.

(Firmas)

Texto del Pergamino, que protegido dentro de un tubo de zinc, se colocó en el mojon, a los pies de la Imagen de la Virgen del Lledó, cubriendo este tubo ultravariante de hornipou en masa. M. Guis Arned
 Agosto 1999

PASSATEMPS I CALAIX DE SASTRE

CURIOSITATS

Sabieu que...

A les acaballes del segle XIV (any 1385), Morella tenia una comunitat veïnal de 1.644 focs (equivalents a 6.576 habitants), xifra prou important i significativa en aquell

temps, que feia de Morella una de les viles més poblades, actives i representatives del regne de València.

Després de la ciutat de València, era la més poblada, amb els mateixos habitants que tenien aleshores Alzira i Xàtiva, el doble de població que Morvedre i Sant Mateu, més del doble que Castelló i Onda,

tres vegades més que Vila-real i Borriana, cinc més que Alacant, sis vegades més que Almassora i dotze vegades més que Vilafranca.

(Dades publicades al llibre "URBANISME I VIDA A LA MORELLA MEDIEVAL S. XIII-XV, publicat pel professor Josep Alanyà i Roig (pág. 25).

RACÓ DEL FOC

Per Dolors Usó

COCA AMB CEBA I BACALLÀ

- **INGREDIENTS:** (Per la pasta) els mateixos que per la pasta de la coca amb verdura, que apareix al n.º 2 de "L'Estel". La preparació també és la mateixa. (Pel farciment) 1 kg. de cebes, 250 g. de bacallà desmollat, dessalat i ben escorregut, 3 ous batuts, sal, pebre, oli d'oliva, 3 escalunyes, 1 grapat de pinyons, 1 branca de farigola, 1/2 gotet (de vi) de vi blanc.

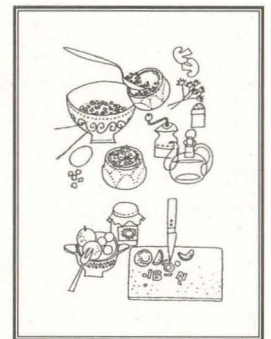
- **PREPARACIO:** Es tallen les cebes i les escalunyes molt menudes; es posa un poc d'oli en una cassola plana; s'hi aboca la ceba i l'escalunya, amb la branca de farigola y el vi blanc i es fregeix amb molt poc de foc i remenant sense parar. La ceba ha de quedar ben cuita, però no s'ha de daurar. Un cop cuita, s'hi posa sal, es treu la farigola, s'escorre bé i es deixa refredar. S'estén la pasta damunt d'una plata que vaja al forn, es cobreix amb la ceba deixant lliures les vores; es posa el bacallà per sobre, ben repartit; es dobleguen les vores;

s'aboca l'ou ben batut per sobre; es torna a salar lleugerament i s'empolima amb una mica de pebre; es posen els pinyons per sobre, i també un rajet d'oli; s'enforna a temperatura forta, fins que estiga daurada i ben cuallada. Es pot menjar tèbia o freda.

PANELLETS DE PASTANAGA

- **INGREDIENTS:** 250 g. d'ametlla ratllada, 200 g. de sucre, 150 g. de pastanaga bollida molt ben escorreguda i ben freda, l'escorça de mitja taronja ratllada, sucre cristal·litzat.

- **PREPARACIO:** S'aixafa la pastanaga amb una forquilla, es barreja bé amb l'ametlla, el sucre i la taronja. Es posa a la nevera unes hores. Amb les mans ben fredes es fan boletes i es passen pel sucre cristal·litzat. Es posen dins de capsetes de paper arrissat i es deixen secar a l'aire.

Del llibre de Tomàs Escuder:

"El que ens conten les muntanyes"

• Us presentem:

EL LLOP I LA RABOSETA

Conte popular de la Comarca
de l'Alt Maestrat

Entre les poblacions de Tírig i Albocàsser hi ha una vall ampla per on trafegaven quatre pastors, dos traguers i tres cops de vent.

Era contrada solitària i d'aviram escàs.

Els masos, esparsos, s'aclofaven sota carrasques poderoses.

Els llops, les raboses i l'animàlia subalterna ho tenien fàcil per campar.

I era una vegada un llop que anava caminant caminant tot content i duia un formatge a la boca. Es trobà amb una raboseta i ella li pregunta:

—Llop, que tu d'on ets?

Ell, tot prest, li va contestar:

—D'Albocàsser.

I quan ho va dir obria tant i tant-rantant la bocassa, que el formatge va caure-li en terra i ella tota llesta el va agafar.

Aleshores, el llop esbrinà que faria el mateix i així el formatge tornaria a ser seu. Roent, etzibà a la rabosa:

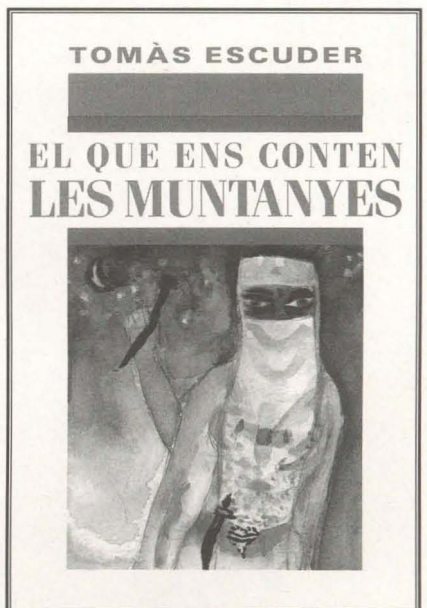
—Raboseta resplendent, que tu d'on ets?

I ella serrant molt bé les dents perquè no li caigués el formatge, va dir:

—De Tírig.

I, per sabuda que va ser, es va quedar amb la llepolia.

Llop amunt, rabosa avall i ja no jugaren més al tres en ratlla.

RACÓ LITERARI

per Vicent P, itartch

MIQUEL PERIS:

EL ROMANÍ I LA MUNTANYA

"Flor de romaní" és un poema preciós, en el qual el gran castellonenc que fou

Flor de romaní

Jo no tinc cap flor
per guardar-la al si...!
Collirà mon cor
la de romaní?

.....
—Pastoret, què tens...?
—Deler de muntanya
per cercar la flor
que enyora mon cor
quan l'Abril s'afanya...!

—Pastoret, on vas...?
—Com l'Amor s'afanya,
per curar la flor
floquet de mon cor,

vaig a la muntanya...!

—Pastoret, què fas...?
—Sóc de muntanya
per collir la flor
que enflaira a mon cor
quan l'Abril s'afanya...!

—Pastoret, d'on véns...?
—Quan l'Amor s'afanya
pels camins del cor,
vinc de la muntanya
de collir la flor...!

—Pastoret, què tens...?
Pastoret, on vas...?
Pastoret, què fas...?

Miquel Peris i Segarra recreava una cançona popular que potser va conèixer al temps que feia de mestre a Vila-real. El poema forma part d'una antologia ben curiosa, coeditada l'any 1970 per Lo Rat Penat i la Stephen F. Austin State University, *D'hasta morir tot és vida*, en edició bilingüe anglès-català. Per a la meua sorpresa, Miquel Peris no va incloure aquest poema dins la seua *Obra completa*. 1965-1980. Sí que hi cons-

ta la poesia que comença "Passejava les muntanyes", la qual figurava amb el núm. 18 del poemari *Afanys primaverals* (1966-1970) i porta la data exacta del 15 de gener de 1969. En tots dos poemes, el romaní i la muntanya esdevenen símbols preciosos de l'amor.

V. P.

Passejava les muntanyes

Passejava les muntanyes
recercant un vell camí
per esbargir les migranyes
que nixien el meu si.
Tot despertava a la vida
per ferest cim i pel pla;
jo guaria la ferida
per on ma vida se'n va.
Tot cantava a la foresta,
l'argelaga, l'esbarzer,
la farigola i ginesta,
fins les punxes del roser.
Però no cap ja m'enjoia

la solitud del meu cor.
Ja mai no rebré la joia,
la flaire de vera flor?
I a recer d'unes brosetes,
-voravies del camí-,
m'enflairaren les floretes
que esclatava el romaní.

Units pel passat ~ Units pel futur ~ Units per
esta terra ~ Units pels somnis ~ Units pel
treball ~ Units per les festes ~ Units pel paisatge
Units per l'esforç ~ Units pel calor ~ Units per
Bancaixa ~ Units pel futur ~ Units per Bancaixa.

BANCAIXA

Caixa d'Estalvis de València, Castelló i Alacant

L'HORA DELS ADÉUS

El proper mes de novembre hi haurà eleccions a Junta del Centre i crec que és el moment adequat per tots aquells que volen fer valer les opinions i portar a terme els treballs tan reiteradament exposats.

Des de fa dos convocatòries no hem presento per a ser elegit, però com ningú presentava candidatura, cada vegada l'assemblea em demanava que continués fins les eleccions següents, i així, amb la bona predisposició d'altres socis, durant 8 anys hem anat formant la junta que dia a dia ha anat dirigint el C.E.C.

Aquesta vegada he pres la decisió, com en anys anteriors, de no presentar la meua candidatura, però, a més a més, si aquest cop tampoc no es presenta ningú, no vaig a acceptar continuar i espere de vosaltres que ho compregueu i que no m'ho demaneu.

Estimats amics i amigues per a mi ha estat un honor i un orgull ser el vice-president (80 - 87) i 12 anys el president del CENTRE i ara vull, davant la possibilitat d'acomiar-me de vosaltres, la vostra comprensió pel plaer que em produeix la idea de no continuar essent mereixedor de l'honor (que em venia ample) de ser el president del Centre Excursionista; no per res, sols perquè vull tornar a ser com vosaltres: un soci més; per un altra banda me és summament dolorós, i tant una cosa com l'altra estan produïdes pel mateix: han estat molts anys.

En aquest Centre he deixat 20 anys de la meua vida: 20 anys que he robat a les meves filles i a la companyia de la meua muller, i açò no és culpa vostra, jo voluntàriament ho vaig elegir, però ara, de vegades (massa vegades ja) hem preguntat si l'esforç ha valgut la pena. Alguns de vosaltres direu que sí, que el Centre és el que és per eixa dedicació, altres direu que massa temps la mateixa persona, i que això a generat dinàmiques no adequades en una associació, potser tots teniu raó però jo fa 8 anys que vull anar-mén.

En tot cas crec que ha valgut la pena per la satisfacció personal del treball fet, que aquí està, i jutjar-lo és cosa vostra.

Crec fermament que es necessària la renovació de les persones per tal que es puguen mantenir entitats com el Centre, per tal que, tant els nostres fills com els fills dels altres mai no ens retreguen que no hem fet el que hem pogut per les idees de col·laboració, discussió, natura etc.. que al llarg del temps del seu creixement intentem inculcar-los.

Llàstima que eixa participació siga a costa de privar-los d'allò que també necessiten: la nostra companyia.

Ara és el temps de noves generacions, de noves formes de fer i entendre l'associacionisme, la natura i l'esport que en ella es practica, que abans es deia excursionisme i avui prima la paraula senderisme, que avanç era una practica per a conèixer i reivindicar i avui pareix que prima la competició.

És hora que tots aquells que tenen idees, que fins ara han treballat per que els demás les porten a fi, es mullen amb el seu treball i que siguen ells els encarregats de portar-les a terme, nosaltres hem fet el que hem pogut i sabut i ara és l'hora dels adéus i del canvi.

A partir d'ara vull anar a les excursions, sense més càrrega que la meua motxilla, ni més recolzament que el companyerisme.

En aquesta hora de l'adéu vull fer també palès el meu agraïment sincer, de tot cor, a tots aquells amb qui al llarg d'aquests 20 anys he tingut la sort i la satisfacció de treballar, pel que m'han ensenyat, i pel seu recolzament als moments difícils.

Vullc fer palès a tots que no vull ni em mereixo cap homenatge, vull anar-mén com vaig aplegar, essent un desconegut, al cap i a la fi si he estat aquí és perquè he volgut.

Tot el que he dit, tot el que no he dit es podria resumir parafrasejant el versos d'Antonio Machado QUE EM PERDONAREU SIGUEN EN CASTELLÀ:

He andado muchos caminos, he abierto muchas veredas.

En todas partes he visto soberbios y melancólicos y pedantones al paño que miran, callan y piensan que saben, por que no beben el vino de las tabernas ... mala gente que camina.

En todas partes he visto gentes que danzan, si llegan a un sitio preguntan a dónde llegan. Cuando caminan, cabalgan a lomos de mula vieja. Y no conocen la prisa. Donde hay vino, beben vino, donde no hay vino, agua fresca son buenas gentes que viven.

Y al cabo, nada os debo ; a mi trabajo acudo, con mi dinero pago el traje que me cubre y la mansión que habito, el pan que me alimenta y el lecho en donde yago.

PER TOT AIXÒ ADÉU, FINS DESPRÉS

Francesc Navarro

FUNDACIÓN DAVALOS • FLETCHER

"LA FUNDACIÓN DE CASTELLÓN"

Les invita a participar en las actividades culturales que programa, o en las que colabora, durante todo el año:

Exposiciones.

Conciertos.

Representaciones teatrales.

Conferencias.

Publicaciones.

Convocatoria de Becas y Ayudas.

Muestras folclóricas. Concursos de esculturas.

Convocatoria Nacional de Danza.

Concurso de carteles. Concurso de belenes.

Premi Tardor de Poesía.

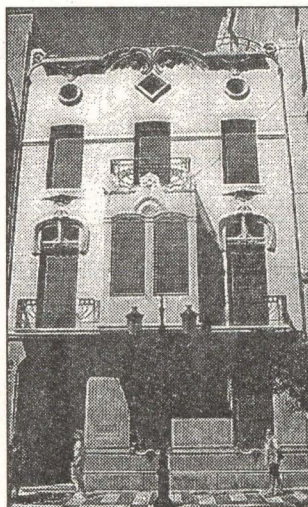
Fira del Llibre. Muestra de Antigüedades.

Colaboraciones con agrupaciones musicales.

Jornadas de Animación Sociocultural.

Concurso Internacional de Fotografía Taurina.

...y un largo etcétera hasta alcanzar un número aproximado de 60 actividades.

Información:

**FUNDACIÓN
DÁVALOS • FLETCHER**
Gasset, 5 - 12001 CASTELLÓN

Telf. 964 22 34 78

Fax 964 26 02 71

ALGUNES PUBLICACIONS - 2000

MAPA DE LA PROVINCIA DE CASTELLÓ

2.ª EDICIÓ REVISADA
Escala 1:200.000
800'- Pessetes.

MAPA DE LA PROVINCIA DE CASTELLÓ (RELLEU)

2.ª EDICIÓ REVISADA
Escala 1:200.000
4.500'- Pessetes.

LA VILA DE EL TORO BUSCANDO SU PASADO

TUDÓN PRESAS, RAFAEL
"304" Pàgines.
2.200'- Pessetes.

GUIA VERDE. MANUAL DE USO Y CONSUMO ECOLOGICO DE CASTELLÓN

MORALES, MERCEDES
"124" Pàgines.
1.600'- Pessetes.

50 AÑOS DEL MERCADO CENTRAL DE CASTELLÓN (1949-1999)

PASCUAL MAS, FRANCISCO
GÓRRIZ PLUMED, JOAQUÍN
"123" Pàgines.
2.000'- Pessetes.

FRASES FETES AL NORD DE LA LLENGUA. DICCIONARI DE LES COMARQUES DE CASTELLÓ

GONZÁLEZ FELIP, MARISOL
"125" Pàgines.
1.000'- Pessetes.

ARBOLES Y ARBOLEDAS SINGULARES DE LAS COMARCAS DE CASTELLÓN

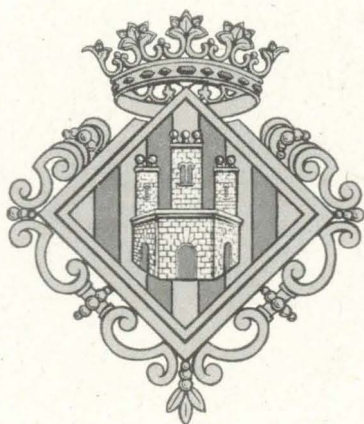
GUAL ORTÍ, JUAN JOSÉ
"581" Pàgines.
4.000'- Pessetes.

SENDER DE LA LLUNA PLENA. S.G.R. 33 - CASTELLÓ DE LA PLANA SANT JOAN DE PENYAGOLOSA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CASTELLÓ
"157" Pàgines.
1.800'- Pessetes.

LA CULTURA DE LA ALIMENTACIÓN EN EL MUNDO IBÉRICO

OLIVER FOIX, ARTURO
"210" Pàgines.
2.000'- Pessetes.

AJUNTAMENT DE CASTELLÓ ACTIVITATS CULTURALS

En moments de gran esplendor cultural de Castelló de la Plana, amb l'aparició de l'Espai d'Art Contemporani i la reinauguració de l'esplendorós Teatre Principal, a més del Museu de Belles Arts i la definitiva consolidació de la Universitat Jaume I, la ciutat acull i estén la convocatòria dels següents premis:

- Premi Ciutat de Castelló de Ciències.
- Premi Ciutat de Castelló d'Humanitats.
- Premi Nacional d'Obres de Teatre.
- Premi Nacional de Pintura per a Joves.
- Premi de Poesia "Flor Natural".
- Premi Tardor de Poesia.
- Premi Ulisses de Narrativa (Amb Tàndem i Bancaixa).
- Premi Tomba Tossals de Literatura infantil il·lustrada (Amb Tàndem Edicions).
- Premi Nacional de Ceràmica.

Aquest és el present.

Mentrestant, un estret carrer del vell Castelló; un modest convent de ja llarga història, dels de torn, locutori de gelosia i clausura; i una comunitat de virtuoses dones, les monges caputxines, a les blanques mans de les quals hi ha confiada la custòdia de valuosos tresors de l'art.

Entre aquests tresors destaca, sens dubte, l'extraordinària col·lecció de quadres que representen a deu sants fundadors d'ordres, realitzats, sens dubte, al taller de Francisco Zurbarán (1598-1664) i qualificats com el conjunt més homogeni de tots els que, a tot el món, es conserven del gran mestre extremeño.